

մատիքը կամ կակուղ մասերը — ձայնաւորները։ Առ այս բաւական է յիշել ձայնաւորց փոփոխութեամց վայ քիշ մը վերը (էջ 13, 14.) մեր միշածը։ Ձայնաւորներն ալ — թէպէս որոշ կանոնվ — ամէն աստիճանէ կ'անցնին, կ'երկարին կը սղին, երկարաւոր կ'ըլլան, և գարձեալ պարզ ձայնաւորի կ'ամփոփութիւն։

(Ըստուամիթի)

Հ. Գ. Մ/Խ.

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Է Վ Լ Ի Կ Ե Ը Ը Ը Ե Ւ Ե Ւ Ե

Առ հայագէտ մըն է Յովկէփ կարստ, որուն գրութիւնն «Կիլիկեան Հայերէնի արտապերաբարիւն և ձայնաւորները, նշանակած էինք արդէն Հրատարակութեանց շարբին մէջ։ Առ այժմ լոյս աեսած է մայս առաջն մասն¹, և այն՝ իրեւ քննամառ (Dissertation) ակադեմական աստիճանաններն ընդունելու համար։ Բայց ընդգրածակ գործն՝ որ 1899 ապրիլ յանուար 14ին Հարաբուրդի Համալսարանի փիլիսոփայական բաժնէն ընդունուած է, արդէն ընդ մատլով կ եւ լոյս պիտի սեսնէ Պատմական Քիլիկեան Կիլիկեան Հայերէնի և Խորագործ։

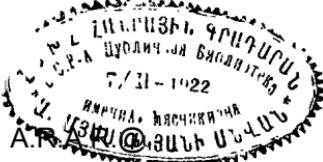
Հայագէտը՝ աշակերտ հանրածանօթ հիւրցման հայագիտին, ծնած է 1871ին ի Լոթրինդիա, որդի կալրաւածատէրի մը։ Նախարար նուրիած է միք զինքն աստուածաբանական ուսմանց ի Մէց, բայց 1892էն վեր Թողովզ նոյն ճիւղն ուսած է բանասիրութիւն ի Հարաբուրդու, բաց ի Հնդկական բանասիրութենէ՝ պարսկերն, ասորերէն և արաբերն և ի վերջը հայերէն։ այս վերջին ճիւղն մէջ ընդունած է վարդապետաթեամաս աստիճանը 1899 յանուարին։

«Կիլիկեան Հայերէն», կը կոչէ հայագէտը այն լիզուն՝ զոր մնիք «Նախնաց առամքերէն, ընդհանուամբ յորը ըրջել սովորեցանք, եւ որ վերջին ժամանակնեւն բաւական ուսամատարութեացաւ։ Ոիշենք մայս թերթիւն մէջ եւ առանձինն լոյս սեսած՝ «Հետազոտութիւնք Նախնեաց Ռամկորէնի վայ, հանգուցեալ Հ. Ղ. Յովնանեանի (Վիեննա 1897, Հար. Ա եւ Բ.) Դժբախտարար կիսատ մասց գործը, (Հար. Գ. ընդ մայով), եւ այն ճիշդ կարեւոր մասը, այսինքն նոյն լեռունքն Քերումանուինաւ, զոր նոր սկսած էր երկասիրոզ։ Այսմ ճիշդ այս

պակասն է զոր լրացընել ձեռնարկած է հայտնի շերկայ՝ կրնակի լսել առ ի փոքր հրատարակութեամց դատելով յաջող ձեռնարկութիւն մը պիտի ըլլայ, թէեւ ասու եւ հանգուցեալ Հ. Ղ. Եւոնդի գործոյն ծրագիրն իրարժ բառական կը տարբերին։ Հայագէտը յատկապէս կիլիկեան բարբառին յայնիշտառին եւ յատկապէտին մասը կ'առնու հետազոտութեան։ Աւելիդր չենք համարդիր ներածութեան գլխաւոր կէտերը յառաջ բերել։

Գրական «Գրաբար» լիցունին մէջ ալ, կըսէ հայագէտն իւր գործոյն ներածութեան սկիզբը, կը գտնուանն հետքեր ու - գրական լեզուի, հորվան անսովոր ձեւեր, ինչպէս եւ եւ - այն վերջաւորող յոդնակիներ։ «Թէեւ գրական կենաց հնագոյն ժամանակներէն ալ ուսկորէնն երեւան եկող այս ողդեցութիւնն երթալզ կ'ամփ առանց ընդհատման, ասկայն եւ - ժ. գարերուն մէջ սամկալեզու տարերը ատկամի երկրորդական, ստորակարգեալ գեր մը կը խողան Դասական լիցուն անշուշտ ժ. գարեն շառ յառաջ ալ մուեալ լիցուն մ'եղան էր. բայց նացած էր իրեւ ընդհանուր, աւանդութեամբ սրբագրուած գրական լիցուն, իրեւ ժուռանգութիւն մը հայ աղդգին։ Այս արտակարգ վիճակը տեւական չէր կրնար ըլլալ։ Արդ երեւ ժն. գարուն Ռաբեն նեանց հարուած թեամբն ի Կիլիկիա նոր՝ աղդգային հայ արքայութիւն մը կանգնուեցաւ եւ աղդին ծանրակէաց բնիկ աշխարհէն հնա փոխադրուեցաւ, քաղաքական վերածութեան հետ զորմեաւ նաեւ աւելի եռանգուն մտաւոր կեանք մը։ Հնազէն շառ մ'որիշ հնացած աւանդութիւններ մէկդի թողուեցան, նոյնպէս թօթափուեցան հին մուեալ գրական լիցունին կապանքները, որ այսուհետեւ գրեթէ մի միակ իրեւ գիտական եւ եկեղեցական լիցուն սկսաւ գործածութիւն, եւ իրեւ այսախի լիցուն կ'ապիկ նախաց այսու ցայսօր։ Այն ժամանակ տուածին անցամ երեւան եկաւ ժողովրդական գրականութիւնն մը, որուն լիցուն հրմանան մասամբ նոյն էր այն ժամանակ ժողովրդեան թերթն հասուող լիցունին հետ, ի մասնաւորի այնպիսի գրեթերու մէջ՝ որոնք աղդգային եւ ժողովրդական կենաց, իրաւաց, երկրագործութեան, բժշկութեան, վարչութեան, վաճառականութեան եւ հաղորդագութեան նիւթերուն վայ կը ճառեն։ Այսպիսի գրեթե են Մահմետարայ Հերացաց աշբահանը միթարութիւնը, (1184ին), «Երկարավատակը, (Ժ. Գ. աբր.) ստորական-հասուեական

¹ J. Karst, Aussprache und Vocalismus des Kirchlich-Armenischen. Strassburg 1899. 8° pp. 74.

Օրինագիրը (ԺԳ. դար.) Սմբատյա Տարեգիրը (ԺԳ. դար.), անոր՝ Անտիքայ Անհիջքն (ԺԳ. դար.) անոր գրաձեւալ առմօրէն Խմբագրութիւնն դատաստանագրոց Միւ, Գոշի (ԺԳ. դար.) բազմամթիւ բժշկաններ, դիւանական գրութիւններ կիլիկեան դիւանին, եւն եւն: Թէպէտ եւ ոյս գրականութեան մանաւանդ հնագցնին մէջն ալ գտասկան լեզուի տարերը լիովին որչուած արտաքսուած չեն, սակայն առմօրէն լեզուի ատազններուն ճախութեան քով գրեթէ կ'անհետանան անոնք եւ չեն կրնար տիրող երեւալ: Վերջին կամ ուամկօրէն լեզուն հաւատրապէս կը տարբերի գրտոր եւ արդի աշխարհաբար լեզուն, եւ կը ներկայանայ իրբեւ արցոյն լեզուի փուլ մը, զոր հիմն-հոյերէն անուաննել պետք ենք:

"Եսո ոյսմ հիմն-հոյերէն կ'անուաննեկը գրաբարի եւ աշխարհաբարի մէջ եղած ոյն անցման շըջանը, ուր գրաբարը ձայնական տեսակեառ իւր նախական ճամ հարաւաթիւնը կորունցոցած է եւ զգալի կերպով մաշուած, ի մասնաւորի վանկամիջ և ձայնին կորունելովն, երկրարաններուն արդէն լիովին զպրզ միրաբարսափառի գունալովն, եւ բազմայններուն հայերէն երկրորդ ձայնաշըլութեամբը՝ ձայնափոփով ըլլալովն, մինչդեռ ձեւագիտական տեսակէտով արդէն երարարմատ նորաւթիւններ երեւան եկած են ձեւերու գիտանցմամբ եւ իրար հաւատուելովն միջին-հայերէնի շըջանը կը սկսի իրը Ժ. գրտուն եւ կը հասի մերձաւորապէս ժեւ դարը, որով կը սկսի աշխարհաբարի շըջանն որ իւր կորդէն որոշ ծանացիշներով¹ կը զանզանափ միջին-հայերէնէն:

"Որդափ ալ՝ համեմատաթեամբ գրաբարի եւ աշխարհաբարի, եւ նկատելով ոյն հասարակաց որոշչէ ծանացիշները՝ որոնցմով կը զանզանափ յիշեալ լեզուն կրկն շըջաններէն, միջին-հայերէն իրբեւ համազդի ամբողջութիւն մը կ'երեւայ. սակայն իրբեւ բազորովն

¹ Այսուհետ արդի հայերէնին մէջ հին գերանաւակն չ գոյսաւագիր է չի բազմապիշներու տալիս. Հայովանաւորիներէն բացառութեամբ է. Հայովանի չ կարուած են նն. յոզակուի նոր կամքթիւն մէկան է լիքի մերուորդ. (+ - եր) Դարձեալ յատկապէս աշխարհաբար են: Ծին նախագրութեանց յետուորդ թիւնց, ներկայի դր. Ա. կ'ամբ չեւ միաբար անցնելին հաւատրապէս ունատարի եւ անցեած անց գէմիքն. մասնականարակութ մերգութիւնը որ մին-հայերէնին պարզացած եւ ձեւափառած է. կրտսարկան ու ընդունելին անցնելաւ անցնաւած է ներկայած ներգործական եւն եւն: Միին հայերէնն աշխարհաբարի փառուելու ժամանակ ու առաջ աշնաւար յայնաւա իրապարանափախութիւն ալ կ'ամած է:

միաձեւ լեզու մ'ալ չի ներկայանար, այլ ընդհակառակն նշանաւոր բարբառական պէսպիսութիւններ կը ցուցընէ: Միիմթարոյ Հերացւութզուն կը զանզանափ Սմբատյա լեզուէն հետեւեալ ինքնուրցն յատկութիւններով. — յոդնակի ուղականը կը վերջաւորի ու (Սմբատյա քով մայու շըջու. "շըջու.") — Է. յամախի է եղած է ուր է կը սպասուեր. այսպէս ժիտական նախդիրն չկ'է, (Սմբատ. և. ւ.): "իսպիտակ, եւն. — Է. ընդունելութեան անցեալ կը վերջաւորի ուր (Սմբատ. ւ.): — Լեզուի այս կրկն ձեւեւեւն տարբեր է գարձեալ այն բարբառը, զոր կը դանենք Բայց 1358 տարւոյն մէկ արձանագրին մէջ¹ որ հետեւեալ ձեւերը կը ցուցընէ. ևէի (Սմբատյա քով ուսուր. 1) նորուերէն (Սմբատյա նորուերոյ) հետեւլ (Սմբատ. հետեւլ), իերոց (Սմբ. էրի): — Այս բարբառներուն մէկու ալ շարբը չենք կրնար գնել միջին-հայերէն Անբարապանին բնագրին,² ուր կը կարգանք օրինակի համբը ւեւնել (Սմբ. տեսաւու.): լսու (Սմբ. լս.): էրի (Սմբ. յայի): գարձեալ գերանաւան երրորդ անձի ձեւերոյ այս (Սմբ. էր., 430, 24-35.) յոյէն ("Հետազ. 430, 4) յոյէն ("Հետազ. 430, 18, Սմբ. յիգ"), եւն եւն: — Պարձեալ որիշ գցն անի սամկօրէն լեզուն այն մվեցերը որ կը դանուի պարդանայ քով, եւ այն գտանը լով այս տեղերէն չէ որդուու դրէ վա իւսուց, կամ հեղ ուղիւն են առնամ.+, լեզուի այս տեսակը պէտք ենք հոչակել իրբեւ նախընթաց արդի արեւելեան աշխարհաբարին, կամ արեւենոր արեւելեան բարբառի մը.:

"Որդափ ալ մէկ կողմանէ հաստատոն իրդուութիւն մըն է միջին-հայերէնի այլիւայլ գտաւաբարբառներու բաժնուած ըլլալը, միւս կողմանէ կրնանց միջին-հայերէնը հէի եւ միաձեւ էրուոր լեզու մ'անուաննել. վասն զի հով վերաբերող յիշատակարաններուն գիլաւոր զանգուածը միեւնոյն լեզուն անի իրբեւ հիմն, այսինքն՝ կիլիկեցի Սմբատյա եւ կիլիկեան արքունեաց դիւանին գրութեանց լեզուն, որ անհրաժեշտ նցն ժամանակին լիլիւան-հայ ժողո-

¹ Ցես Հայմաթանեան, թ. 183, եւ աուէ Ս.յունական, Քերոս. Ա. 180, քիչ մէ տարբեր ձեւով: "Արարատ.", 273, 274:

² Հ. Հ. Հանեան ձեւս ենոք, սկսական կն (գրաբար ոյն) ևէ Բ. Բ. Հանեանի մէ հովանուափի մէջ. Langlois p. 186. Ցես գործեալ համ մետական գերանաւան երկրորդ անձի է եղակի սկսականը (Սմբ. ժայ.)

³ Ա Աստ Աստարաց ձեւափիրին: Ցես Յանձնեան Հետազ., թ. 253 եւն:

Հըսրուժան վետան ըլլալու էր, Երբ մէկ կողման
միջն-Հայերէնին միւս բարբառաները մասամբ
ամենեւին, մասամբ հատակոտրներով եւ ան-
բաւական յշշատակարաններով միայն աւան-
դուած են մեզի, իմ միւս-աւ մեր առջև-ը կ'կլէ իւ-
ամողջութեամբն իրբեւ լցող ընդարձակ գրա-
կանութեան մը. եւ որ անոնք միայն այս ծաւալը
կրցած է առնուու որ մանգականն կիլիկեան ար-
քունաց լիզուն էր, ¹ եւ այն ժամանակ պիր-
կից մէջ հայ ազգին բովանդակ մնաւոր ե-
րաքապական կենաքը կիլիկեանց միացած էր
Ըստ այսի թէեւ կիլիկեանն այն ժամանա-
կոյութիւն ունեցող միակ բարբառը չէր, սա-
կայն մզի համար ամենէն լաւ ծանօթ եւ ամե-
նակարեւոր միջն-Հայերէն բարբառն է:

“Գալով այս դիրքին զըր կը բռնէ կիշի
կեանը հայերէն լեզուին պատմութեան մէջ, ըստ
ձայնական հանգամանաց եւ քերականութեան՝
արեւմտեան - հայերէն բարբառներուն կը վե-
րաբերի: Իրբեւ արեւմտեան - հայերէն բարբառու-
ան չուղիք մայրն է բազմաթիւ արեւմտեան
գաւառաբարբառաներուն, ինչ ոչ ոչ ոյն խոկ կամ
վղանդակ արեւմտեան խորին: Սակայն այ-
ինդիրը տականին կարու է մանրամասն հե-
տազօտութեանց, որուն տեղը չէ հոս: — Կիշի
կեան միջին - հայերէնին նոգուն կ'երթայ կը
հասնի հին հայերէնին շըշանին: Հնագոյն գրա-
կանութեան մէջ յոգնակի եւոք եւ - անձ եւ երբ
զըր յիշցինք, հին - հայերէնին համապատաս-
խանողներն են միջին - հայերէնին յոգնակի ց-
յի եւ - ձեւերուն, ինչպէս որ հնագոյն լե-
զուն վերը յուրաքանչ արտակարգ ձևեւրը կա-
րապետած են մըջնայի: Արդ որոյնինեւ հին
հայերէն (գրաբար) գրասկան լեզուին մէջ տես-
նուած ուամկալեզու ստրիերքն ի հարէւ հրմանա-
նն այն ժողովրդական լեզուին վըսյ, որ իրենին
հիմն էր գրական լեզուին: — Եւ աշ թէ անոր ժողո-
վոյն թիւն ունեցոյն հին բարբառի մը վըսյ, —
կը հետեւ որ կիշիկեան միջին - հայերէնն շարու-

8 Արագածիս մեջանակ օրենք մը և որ գրիս
մզուն կազմի եւ յանձնուածներով կը Տառապութիւն
համապատասխան խութեցիս իսկ ուստի լիւածու
պար ու առ բարձրանակներ որ պահան մասն առան ն

Նակութիւն եւ զարդացում էր այս հին հայերէն ու ամիկանն բարեառին՝ որ կը համապատասխանէր գրաբար գրական լեզուին: Վերջինն (հին-հայ ու ամերէննը) արդէն գրաբարի ժամանակ պէտք էր որ բաւական շեղէր արուեստորէն յօրինուած եւ կանուխէն կաղապարուած գրաբար գրական լեզուն: ¹ Այս եզրակացութիւնը կը հասանառի, եթէ դիսենք կիլիկեանին ձայնական հանգամները: Ոչչափ ալ շեղի գրաբարէն, բոլոր այս շեղումները ձայնախօս սերէն մեկնուի իրեն արգիւնք բնական պատմական զարդացման մեջի աւանդուած գրաբարի հիմնական (հիմն եղան) լեզուն: Գրիթէ անհնար է ընդունիլ թէ կիլիկեանը ծագած և լույս դասական լեզուն բոլորովին գուռու եղան հին-հայերէն բարբառէ մը: Բարբառներու դյոյ թեաեա պայմանն է իրենց փոխադարձ ձայնական հանգամնաց հիմնական տարբերութիւնը. բայց այսպիսի հիմնական տարբերութիւնն մը չկը կիլիկեանին եւ հին-դասական լեզուն մէջ:

“Ըստածներէն յայտնի է Ալիքն-Հիմն-Հոյերնին կարեւորութիւնն, իրբեւ միջնորդ ողակի գրաբար եւ աշխարհաբար հայերէնին, յատկապիս գրաբարի եւ արեւմտեան աշխարհաբարի մէջ: Արդ այս կիլիկեան ժողովրդական լիզուն կարեւըն չափ զուռ՝ եւ գրականութեան մէջ զինքը տակաւին մասամբ պատող գասական ծածկցին ազատ ներկայացընել, եւ պատուական սեսակիւտով (— միշտ համեմատութեան առներլով գրաբարն ու արդի հայերէնը —) զանի մէկնել, այս է նպատկ առաջիկա երիկն նրաշաք ալ թիւրակուտար ըլլայ այս, գոնէ պատկերն արտաքծերն առ զիմառոր կտարք կը ներկայացընէ, աւելի մարդամասն զարդացումն ըլլացումն յաւով ենք որ ոչ շատ ուշ ժամանակին կարեւի պիտի ըլլայ նորագոյն աղքիւրներու գտնուելովն:

1. Уявите! Създадените от нас обекти са също
засилвателният фактор на социалните процеси (в резултат на което
изразяват съществената им възможност), а не само във връзка със
стимулите и съдържанието на тях.

Նշյան Սմբատին իր 1265ին միջին-Հայերէն խմբագրած “Դատաստանագիրըն” Միւ, Գոշի, ասկաւին անտիպ, բայց ընդորձակ քաղուածքներով ծանօթացած. (Յովաննեան “Հետազող”, Ա, 201—227.) — Ք. Սմբատայ “Տարեգիրըն” ժ. գարէն՝ անոր անանուն շարունակութեան հետ մէկուեղ, Հայոգէտը գործածած է Դիւլորիէ Հրատարակութիւնը (Dulaquier, Recueil des Historiens des Croisades, I, 605—680.)

— Դ. Վ. Լանգլուայի Հրատարակած (Վ. Langlois, Cartulaire etc.) հետեւեալ միջին-Հայերէն դիւնական գրութիւններ և անոր գնորհուակին գրութիւններ առուած 1288ին. Օշին արտագիրը արուած Մանպելիէ գուշակ քամատականաց 1314ին. ուրիշ արտագիր մ’որ նշյան Մանպելիէ քաղաքին առած է և եւ 1321 մարտ 16ին գործաւալ միջին-Հայերէն գաշտուգիրն Սարուանդիք քարի պարունին 1271ին, Յովաննեան՝ էջ 258: — Ե. Միջին-Հայերէն բժշկաբաններ, մեծաւ մասամբ ասկաւին անտիպ, ասկայն ընդորձակ քաղաքահեններով ծանօթացած, (Յովաննեան “Հետազող”, էջ 129—162.) երկու էտապէս իրարու հետ համաձայնող ձեռագիրներու համեմատ, որոնց մին 1294ին է, միւս՝ 1438ին:

— Դ. “Գիր Աստառակոց, (Եաւուոււմ), ապ. Աննեան, 1877.” ասկայն այս գործը լիովին շահագործել հոս դիտուած չէ, նշյան իսկ այն պատճառաւ որ նախնարար աւելի ուղարկեցու գործիս Հրատարակուած ընագիրը յայտնապէս դրական լիզուի զգալապէս մերձեցած է խմբագրողի մը ձեռքորդ: — Ե. Միջին-Հայերէն ժամանակակարգութիւնն չեմթայ կոսիկուցեց. (Հրտ. Hist. d. Crois. I, 471—490.) գարձեալ ժամանակագրութիւններ Մատթէոսի Ալ Հայեցայ, Միքայէլ Ասորոյ, Սամուէլ Անեցոյ, Գրիգոր Երեցոյ (Հրտ. Գրիգորիէ) որ վերջինը՝ թէեւ կիրկեան հողէն դուրս երեւան եկած, ասկայն կիրկեան լիզուին ատամի կը մատակարարին: — Շ. Աստարական-Հոռոմէական Օրինագիրն ժ. կամ ժ. գարուն (Հրտ. Bruns եւ Sachau, Լցպցիդ 1880): “Այս ամէն գործքերուն ուսկօրէն լիզուն զուա կիրկեան է: Ասկայն առաջիկայ գրութեան մէջ երկորդաբար ուշագրութեան առնուած են նաեւ մացեալ միջին-Հայերէն բայց ուշ-կիրկեան բարաբաններ, ողջափ որ դրականանութեան մէջ երեւան կու գան: Այսպիսի բարբաններ կը ներկայացնեն և լեւանի է, հրովարտակը, արուած Ոիկիլացոց 1331նշ. 24ին (Langl. 186—190.)

Ժողովրդական երգ մը Լեւսն իշխանին գերութեան վրայ (ԺԴ. գարէն) առ Դիւլորիէ (p. 539—40.) գարձեալ “Ծիրիթարոյ բժշկապեսի Հերացոց Զերմանց Միսիթարութիւն” (ապ. Վնեստ. 1832.) “Ընթագաստին” արարերէնէ թարգմանած բժշկական գրութիւն մը, որմէ քաղուածքներ առած է Յովաննեան, (“Հետազող”, Բ, 375—448.)

Արդէն ասոնք բաւական ճոխ նիւթ կը մատակարարէն: Ասկայն Հայոգէւան անտես չէ ըրած նաեւ բազմաթիւ ուրիշ աղբիւներ ալ: Կոր գործին կոչմանց եւ համառութեանց ցուցակը (p. 8—12) ճոխ ցանի մըն է, գրեթէ ամէն կարեւոր երկ որ այս մասին կամ հին ու արդի լիզունն եւ բարբառներուն վրայ կը ճառէ, նշանակուած կը գտնենք: Աւելցըններ որ Հայագէտը լիզուացող տարածուած աշնան այցելիլով մըր մատնեանքարանն հիմովին ուսաւմնամիրեց միջին-Հայերէնի վերաբերեալ ձեռագիր աղբիւները եւ անկէ սացած առաս նիւթը պիտի ճխացնէն գործոց ընդորձակ Հրատարակութիւնը:

Ներկայ գործոցն մէջ ձայնագիրութեան առաջին հասածը կամ “Ալոարեբութիւնը” (§ 1—32) ամրող է. իսկ բուն ձայնագիրութեան, միայն մէկ մասը (§ 33—84:) Ասոնց առաջնը՝ կը իսօնի ձայնառուներու, երկարաբառներու, բազաւայնից հնչմանց վրայ: յաւելլաւածով մ’ալ որ է օտար բառ երան Հայ փիտագրութիւնն կամ սառագարձութիւնը. իսկ վերջին՝ միջին-Հայերէնի “Ձայնառուները”, կը ներկայացնէն, համեմառութեամբ անոնց գրաբարի եւ աշխարհաբարի մէջ ունեցած գերին: Մանրամասնութիւնը առաս են, եւ իւրաքանչիւր ձայնական երեւեցի բացարուած եւ ապացուցուած է բազմաթիւ օրինակներով: Էտասնալով առ այժմ զեկուցնամբ՝ կը սպասենք բռն երկին Հրատարակութեան, որ կարծենք արժանի պիտի ըլլայ լիակատար թարգմանութեամբ ալ ծանօթանալու հայ հասարակութեան:

4. 8. 3.

